

Toruń w XIII-XIV wieku

dr Maciej Stawiski

Okoliczności powstania Torunia

1. 1217 – zamordowanie wojewody Krystyna i najazd pruski na Mazowsze
2. 1222 – nadanie Ziemi Chełmińskiej biskupowi Chrystianowi
3. 1228 – nadanie Ziemi Chełmińskiej zakonowi krzyżackiemu
4. 1231 – przeprowadzenie się krzyżaków do Ziemi Chełmińskiej

Wojewoda Krystyn

Obraz wygenerowany przez AI

Hermann von Salza i Hermann von Balk

Toruń na dębie

Przywilej chełmiński z 1251 roku

Rozwój przestrzenny miasta

Ważne miejsca na Starym Mieście:

- tzw. werder między dzisiejszymi ulicami Szeroką i Kopernika – dwie jatki rzeźnicze
- 1259 dom kupiecki, 1274 ławy chlebowe i bogate kramy wraz z wieżą, 1279 waga, k. XIII wieku budynek sądowy i rady; 1343 kramy, 1391 rozpoczęcie przebudowy ratusza – 1393 przywilej na przebudowę, prace ukończone na początku XV wieku – po 29 IX 1400 rozbierane stare kramy sprzedawczyń fig
- pierwotny kościół franciszkanów na obszarze dzisiejszego prezbiterium, dwie fazy z korpusem, obecna faza z połowy XIV wieku
- pierwotny kościół farny śś. Janów – na obszarze dzisiejszego prezbiterium, 1330 hala typu westfalskiego – z tej fazy zachowane dzisiejsze prezbiterium, III ćwierć XIV wieku – po pożarze 1351 – pseudobazylika, 1406 zarysowanie się wieży, 1407-1433 obecna wieża, po 1466 roku do końca XV wieku – obecna budowla

Założenie Nowego Miasta Torunia i ważne miejsca:

- 13 sierpnia 1264 – mistrz krajowy Ludwig von Baldersheim
- być może w 1304 roku erygowana parafia, w 1309 prezbiterium, 1345 rok korpus, 1349 kaplice – św. Jakub, w 1330 roku istniał już szpital parafialny
- do końca XIII wieku pierwszy kościół św. Mikołaja, nowy kościół: w latach 1320-1339 prezbiterium i zakrystia, do połowy XIV wieku korpus, a przed 1372 kapitułarz
- jatki rzeźnicze – krzyżackie, a od 1331 roku miejskie, dom kupiecki przed 1303 rokiem, a ratusz przed 1331 rokiem, prowizoryczne umocnienie do 1269 roku, w 1279 ugoda – dominikanie nie wywiązali się z budowy muru – mieszczanie wybudują za nich

Rozwój przestrzenny miasta

Budowa zamku krzyżackiego:

- możliwa po 1249 roku – zamek zbudowany na ruinach grodziska na tym samym planie
- w 1255 roku trwały dywagacje nad budową wieży i zamku
- w 1264 roku zapewne prace już ukończone, a na pewno w 1276 roku – wtedy cegielnię swoją krzyżacy nadali franciszkanom
- prace przy zamku trwały jednak ciągle aż do końca XIV wieku

Przedmieścia Torunia:

- przedmieście portowe, w 1242 lokowano tu szpital, a w 1311 roku klasztor benedyktynek
- Przedmieście Chełmińskie – 1263 rok kościół św. Wawrzyńca ze szpitalem, od 1349 roku filialny, 1327 kościół św. Krzyża i klasztor benedyktynek, 1262 szpital św. Jerzego i kościół
- dalej Wieś Polska oraz Małe i Wielkie Mokre
- Przedmieście św. Katarzyny – w 1360 roku kaplica św. Katarzyny, Przedmieście Jakubskie

Rozwój społeczny i materialny

Pochodzenie mieszczan:

- w XIII wieku na 9 znanych mieszczan – 3 pochodziło ze Złotoryi, a 1 z Legnicy, niemieccy osadnicy z Turyngii i Górnej Saksonii
- pocz. XIV wieku – fala osadników z Westfalii – wynika to z upadku Gdańska w 1308 roku oraz z nawiązania przez Toruń kontaktów handlowych z Rusią Czerwoną

Zmiany własnościowe:

- w 1258 roku biskup kujawski Wolimir nadaje miastu kilkadziesiąt łanów – zapewne w okolicach Mokrego – w zamian za 3 grzywny srebra rocznie
- w 1262 roku wymiana z krzyżakami – torunianie rezygnują ze 100 łanów na straż oraz ze strumienia Postolsko i pastwisk w Starym Toruniu, a w zamian dostają 70 łanów wokół miasta i 60 łanów w Srebrnikach
- w 1295 roku krzyżacy nadają Toruniowi ziemie, które miasto samowolnie zajęło, w zamian za pewne znaczne ustępstwa
- w 1309 roku Torunianie oddają krzyżakom Srebrniki w zamian za własność jatek rzeźniczych

Handel dalekosiężny i lokalny

Handel dalekosiężny:

a) szlak do Turyngii – Inowrocław – Gniezno- Poznań – Zbąszyń – Gubin

b) szlak do Wrocławia:

- Inowrocław, Strzelno, Powidz, Pyzdry, Żerków, Pleszew, Kuźmin, Milicz, Trzebnica

- Radziejów, Konin, Kalisz, Ołobok i Ostrzeszów

c) szlak do Włodzimierza Wołyńskiego – Bobrowniki, Płock, Wyszogród, Zakroczym, Serock, Warszawa, Sieciechów, Kazimierz, Lublin, Chełm i Horodło

d) szlak do Lwowa:

- Brześć Kujawski, Kowal, Gostynin, Łowicz, Rawa, Góra, Radom, Opatów, Sandomierz, Gorzyce, Turbia, Raclawice, Kopki, Krzeszów, Lubaczów i Gródek

- Brześć Kujawski, Przedecz, Łęczyca, Inowłódz, Opoczno, Radom, Opatów, Sandomierz, Jarosław, Przemyśl, Gródek

e) szlak do Brześcia – Dobrzyń nad Drwęcą, Rypin, Biezuń, Płońsk, Wyszaków, Nieskurzyn, Drohiczyn

Handel lokalny: szlak do Chełmna oraz przez Chełmżę do Elbląga i Gdańska

Towary handlowe

Na Śląsk torunianie wieźli sukno flamandzkie, figi, oliwę, śledzie i korzenie, a przywozili kamienie młyńskie, wino, chmiel, wełnę, korzenie i sukno

Na Ruś torunianie wieźli sukno flamandzkie i krajowe, płótno, wełnę, futra lisie, skóry cielęce, śledzie, a przywozili wosk, skórki, jedwab, pieprz i imbir

Wikimedia Commons, Frans Mikley, Wosk pszczeli

Polityka handlowa

Wojny handlowe:

- w 1252 i 1263 ugody w tej sprawie z księciem kujawskim Kazimierzem
- w 1306 roku Władysław Łokietek usiłował nadać prawo składu dla miedzi Krakowowi
- w latach 1344 i 1345 Kazimierz Wielki wprowadził prawo składu dla kupców zmierzających na Ruś w Lublinie, Sandomierzu, Wiślicy i Krakowie, w 1349 roku ograniczenia zniesione

Hanza:

- w 1280 – kary na kupców toruńskich i lubeckich w Brugii, załagodzenie sporu dopiero w roku 1282
- 1300, 1307, 1312 – torunianie współdziałają z Lubeką przeciwko Geldrii, kontakty handlowe z Handerwikiem
- 1340 i 1341 przywileje handlowe dla kupców pruskich i westfalskich w Holandii, w 1347 roku wspólny kantor w Brugii
- zjazdy kupieckie z obszaru Prus od 1295 roku

Rzemiosło i handel na Nowym Mieście

Kodeks Baltazara Behema 1505

Rzemiosło sukiennicze oraz garbarskie,
lokalne szlaki handlowe do Dobrzynia
oraz Kowalewa